

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ સ્થિત ગુજરાત હાઈકોર્ટ સમક્ષ

આર/ ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લીકેશન (ફોર મેન્ટેનેન્સ) નં. ૪૫૩/૨૦૧૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ એસ.જી. શાહ

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	
૨.	રિપોર્ટ્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ?	
૩.	શું લોર્ડશીપ ચુકાદાની સુવાચ્ય નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	

=====

દીપલભાઈ મધુકરભાઈ મેહતા અરજીકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

કૃપાબેન તે દીપલભાઈ મેહતાની પત્ની અને હરીશભાઈ સી. ત્રિવેદીની પુત્રી

સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં.૧ વતી શ્રી સનત બી. પંડ્યા, એડવોકેટ
સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં.૧ વતી શ્રી કુણાલ એલ. શાહી, એડવોકેટ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ એસ.જી. શાહ

તારીખ : ૨૯/૦૯/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

૧. રુલ. વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી કુણાલ એલ. શાહી સામાવાળા માટે રુલની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે.

૨. અરજદાર માટેના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી સનત બી. પંડ્યા અને સામાવાળા માટેના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી કુણાલ એલ. શાહીને સાંભળ્યા.

૩. અરજદારે ફેમિલી કોર્ટ, રાજકોટના ક્રિમિનલ મિસક. અરજી નં. ૭૬૫/૨૦૧૦ માં તારીખ ૨૨.૪.૨૦૧૬ ના હુકમને પડકાર્યો છે, જેના દ્વારા અરજદારને તેની પત્ની હોય તેવા સામાવાળાને અરજીની તારીખ એટલે કે ૧૨.૧૦.૨૦૧૦ થી દર મહિને રૂ. ૬,૦૦૦/- માસિક ભરણપોષણ પેટે અને આવા મુકદ્દમાના ખર્ચ પેટે રૂ. ૭,૫૦૦/- ચૂકવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે. જો કે, અરજી ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૨૫ હેઠળ હોવા છતાં ફેમિલી કોર્ટ પત્નીની તરફેણમાં રહેણાંકની સગવડ માટે રૂ. ૨ લાખની અસાધારણ ઉચ્ચક રકમ મંજૂર કરી છે.

૪. તેથી, વ્યવહારિક રીતે, રેકૉર્ડ પરની અન્ય કોઈ વિગતો અને ગુણદોષને ધ્યાનમાં લીધા વિના, રહેણાંકની સગવડ માટે આવી ઉચ્ચક રકમનો હુકમ

ગંભીર અનિયમિતતા અને ગેરકાયદેસરતામાં પરિણમે છે જેથી આક્ષેપિત હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરીને હુકમના આવા ભાગને રદ કરવો પડે. તે એકદમ સ્પષ્ટ અને સચોટ છે કે બીજી રીતે પણ, રાજકોટ જેવા શહેરમાં જ્યાં સામાવાળા પત્ની રહે છે ત્યાં કોઈપણ રીતે રહેણાંકની સગવડની વ્યવસ્થા કરવા માટે રૂ. ૨ લાખની રકમ ક્યારેય પૂરતી કે સુસંગત હોઈ શકે નહીં.

૫. રહેણાંકની સગવડ માટે ઉચ્ચક રકમ મંજૂર કરવા અંગેની આવી અનિયમિતતા સિવાય, અરજદાર શેલ ઇન્ડિયા શિપિંગ કંપની લિમિટેડમાં નોકરી કરે છે અને પગાર પેટે રૂ. ૩૦,૦૦૦/- મેળવે છે, જ્યારે તેના પિતા કરવેરા ક્ષેત્રે પ્રેક્ટિસ કરે છે અને ઓછામાં ઓછા રૂ. ૧૫,૦૦૦ થી રૂ. ૨૦,૦૦૦/- કમાય છે; જ્યારે અરજદારની બહેન, જે અરજદાર અને તેના પિતા સાથે રહે છે, તે એચડીએફ્સીમાં કામ કરે છે અને રૂ. ૨૦,૦૦૦ થી રૂ. ૨૫,૦૦૦/- કમાય છે અને અરજદારનો મુંબઈમાં પોતાનો રહેણાંકનો ફ્લેટ છે; જ્યારે તેના પતન એટલે કે જિલ્લો: મહેસાણાના ગામ: ગેરીતામાં ઘર અને પ્લોટ છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં માસિક ભરણપોષણના સબંધમાં આક્ષેપિત હુકમમાં મને કોઈ અનિયમિતતા કે ગેરકાયદેસરતા જણાતી નથી. જો કે અરજદારે એ સાબિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે તે પત્ની દ્વારા આક્ષેપ કર્યા મુજબ નોકરી કરતો નથી અને તેનો પગાર માત્ર રૂ. ૧૮,૦૦૦/- થી રૂ. ૩૦,૦૦૦/- છે, છતાં હકીકત એ રહે છે કે આવી હકીકત સાબિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ ચોક્કસ અને વિશ્વસનીય પુરાવા નથી. રેકૉર્ડ પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાવાળા પત્નીની કમાણીની પ્રવૃત્તિ અંગે કોઈ પુરાવા નથી. તેથી, ફેમિલી કોર્ટ રહેણાંકની

સગવડ પેટે રૂ. ૨ લાખની ઉચ્ચક રકમ મંજૂર કરવામાં મોટી ભૂલ કરી હોવા છતાં, અરજદારની રૂ. ૩૦,૦૦૦/- ની આવક સામે માત્ર રૂ. ૬,૫૦૦/- મંજૂર કરવામાં આવ્યા હોય ત્યારે ભરણપોષણની રકમ નક્કી કરવા સંબંધિત કોઈ અનિયમિતતા કે ગેરકાયદેસરતા નથી.

૬. જો કે, રેકૉર્ડ પરથી ઉદ્ભવતી હકીકતલક્ષી વિગતોને ધ્યાનમાં લીધા વિના, તે સ્પષ્ટ છે કે જ્યારે અગાઉ કોડની કલમ ૧૨૫ હેઠળ મંજૂર કરાયેલી ભરણપોષણની રકમ વધારવા માટે ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા ('કોડ', ટૂંકમાં) ની કલમ ૧૨૭ હેઠળ દાવો હોય, ત્યારે રહેણાંકની સગવડની જોગવાઈ માટે ઉચ્ચક રકમ મંજૂર કરવાની ફેમિલી કોર્ટ પાસે કોઈ હકુમત નથી, જો કે અન્ય કોઈ કાયદા જેવા કે સ્ત્રીઓને ઘરગથ્થુ હિંસા સામે રક્ષણ આપવા બાબતનો અધિનિયમ, ૨૦૦૫ અને હિન્દુ દત્તક અને ભરણપોષણ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ વગેરે હેઠળ યોગ્ય અરજીના કિસ્સામાં ફેમિલી કોર્ટ પાસે સમાન હકુમત હોઈ શકે છે. તેથી, તમામ પ્રકારે, આક્ષેપિત હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું અને આક્ષેપિત હુકમ જ્યાં સુધી અરજદાર પતિને રહેણાંકની સગવડની જોગવાઈ પેટે રૂ. ૨ લાખની ઉચ્ચક રકમ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપે છે ત્યાં સુધી તેને રદ કરવાનું કારણ છે.

૭. તેથી, રહેઠાણની જોગવાઈ માટે રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/- ની વધારાની રકમનો સવાલ છે ત્યાં સુધી, તે સ્પષ્ટ છે કે ફેમિલી કોર્ટે એ.આઈ.આર. ૨૦૦૯ એસસી ૬૩૬ માં રિપોર્ટ થયેલા કોમલમ અમ્મા વિરુદ્ધ કુમારા પિલાઈ રાઘવન પિલાઈના કેસના નિર્ણયનું ખોટું અર્થઘટન કર્યું છે કારણ કે, જો કે એ સત્ય છે કે

ભરણપોષણની જોગવાઈમાં ખોરાક અને કપડાં વગેરેની જોગવાઈ સાથે રહેઠાણની જોગવાઈનો સમાવેશ થવો જોઈએ અને તેથી માથા પર છતની મૂળભૂત જરૂરિયાત ધ્યાનમાં લેવાની હોય છે અને, તેથી, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું છે કે રહેઠાણની જોગવાઈ કાં તો નાણાંની ઉચ્ચક આપીને અથવા તેના બદલામાં મિલકતો આપીને અથવા જરૂરી ખર્ચ માટે નાણાં પૂરા પાડીને અથવા મિલકતમાં આજીવન હિત આપીને કરી શકાય છે, છતાં તે સ્પષ્ટ થાય છે કે ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૧૨૫ ની જોગવાઈઓ હેઠળ, અદાલતને પત્નીના ભરણપોષણ માટેની વ્યવસ્થા કરવાની સત્તા છે જેમાં રહેઠાણની જોગવાઈની વિચારણાનો સમાવેશ થઈ શકે છે પરંતુ મારા સુવિચારિત મતે, ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૧૨૫ હેઠળ હુકમ કરતી વખતે અદાલત પાસે રહેણાંકની સગવડ માટે ઉચ્ચક રકમ મંજૂર કરવાની હકુમત નથી, જો કે ડોમેસ્ટિક વાયોલન્સ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ તે મંજૂર કરી શકાય છે. એ બાબતને નકારી શકાય નહીં કે આવા ટાંકવામાં આવેલા નિર્ણયમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત હિન્દુ દત્તક અને ભરણપોષણ અધિનિયમ હેઠળ ભરણપોષણની રાહત સાથે કામ કરી રહી હતી અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૧૨૫ ની જોગવાઈઓ હેઠળ નહીં. તે એકદમ સ્પષ્ટ અને સચોટ છે કે હિન્દુ દત્તક અને ભરણપોષણ અધિનિયમ અને સ્ત્રીઓને ઘરગથ્થુ હિંસા સામે રક્ષણ આપવા બાબતનો અધિનિયમ બંને હેઠળ, પત્ની અલગ રહેણાંકની સગવડ અથવા તે માટેની જોગવાઈનો દાવો કરી શકે છે અને સક્ષમ અદાલત આવી રાહત આપવા મુખત્યાર છે, પરંતુ ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૧૨૫ હેઠળની

અરજી સાથે કામ કરતી વખતે અદાલતમાં આવી સમાન સત્તા નિહિત નથી જેમાં અદાલતની હકુમત પત્ની અને બાળકોના જીવનનિર્વાહ માટે તુરંત વ્યવસ્થા કરવા માટે મર્યાદિત છે, જો કે આવું ભરણપોષણ પત્ની માટે ગૌરવપૂર્ણ રીતે જીવવા માટે પૂરતું હોવું જોઈએ. જો કે, તે જ સમયે, આવું જીવન આરામદાયક હોવું જોઈએ નહીં, જો કે તેને અગવડતામાં જીવવા માટે છોડી દેવી જોઈએ નહીં.

૮. એ એક સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે 'ભરણપોષણ' શબ્દની કોઈ મર્યાદિત વિચારણા નથી, જેનો અર્થ એ થાય છે કે 'ભરણપોષણ' શબ્દમાં ખોરાક, રહેઠાણ, બોર્ડિંગ, દવાઓ, કપડાં, પરિવહન, મનોરંજન વગેરે માટેના તમામ લાભોનો સમાવેશ થાય છે, બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તેમાં પત્નીને તેના પતિ સાથેના તેના ઘરમાં ઉપલબ્ધ કરાવી શકાય તેવી તમામ સુવિધાઓનો સમાવેશ થાય છે, પરંતુ કોઈપણ સંજોગોમાં, 'ભરણપોષણ' શબ્દમાં રહેણાંકની સગવડ માટે ઉચ્ચક રકમ માંગવાની જોગવાઈ કે અધિકારનો સમાવેશ થતો નથી.

૯. આ હેતુ માટે, ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૧૨૫ નો સંદર્ભ મહત્વપૂર્ણ છે જે વ્યક્તિના ભરણપોષણ મેળવવાના અધિકાર વિશે વાત કરે છે અને જો કે 'ભરણપોષણ' શબ્દ ક્યાંય વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી, તો પણ તે સ્પષ્ટ અને સચોટ છે કે 'ભરણપોષણ' એટલે સંજોગો અનુસાર પત્ની અથવા માતાપિતા અથવા બાળકોને પતિ અથવા સંબંધિત વ્યક્તિ દ્વારા ચૂકવવાની થતી માસિક રકમ, જ્યાં ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૧૨૫ નો મહત્વનો ભાગ નીચે મુજબ વંચાય છે :—

કલમ : ૧૨૫. પત્નીઓ, બાળકો અને માતાપિતાના ભરણપોષણ માટેનો
હુકમ :-

(૧) XXXX XXXX XXXX

(એ) XXXX XXXX XXXX

(બી) XXXX XXXX XXXX

(સી) XXXX XXXX XXXX

(ડી) XXXX XXXX XXXX

પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટ, આવી ઉપેક્ષા અથવા ઇનકારની સાબિતી મળવા પર, આવી વ્યક્તિને તેની પત્ની અથવા આવા બાળકના, પિતા કે માતાના ભરણપોષણ માટે, આવા મેજિસ્ટ્રેટને યોગ્ય લાગે તેવા માસિક દરે ૧[***], માસિક ભથ્થું આપવાનો અને મેજિસ્ટ્રેટ સમયાંતરે નિર્દેશ આપે તેવી વ્યક્તિને તે ચૂકવવાનો હુકમ કરી શકે છે:

૧૦. તેથી, ફોજદારી કાર્યરિતિ સંહિતાની કલમ ૧૨૫ ની સંબંધિત જોગવાઈઓનું માત્ર વાંચન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે આવી કલમ હેઠળ, પત્ની કે સંબંધિત વ્યક્તિનો અધિકાર મેજિસ્ટ્રેટને સમયાંતરે યોગ્ય લાગે તેવા માસિક દરે માસિક ભથ્થું મેળવવાનો છે. આમ, કોઈપણ કિસ્સામાં, હાલના અરજદારને રહેણાંકની સગવડ માટે પત્નીને ઉચ્ચક રકમ પૂરી પાડવાનો નિર્દેશ આપવાનો વિદ્વાન ફેમિલી કોર્ટ પાસે કોઈ અધિકાર કે હકુમત નથી.

૧૧. જો કે, સામાવાળા માટેના વિદ્વાન એડવોકેટ નીચેના ટાંકણો પર આધાર રાખી રહ્યા છે અને તેથી, તેનો સંદર્ભ આપવો અને સ્પષ્ટતા કરવી જરૂરી છે: -

૧૧.૧. એ.આઈ.આર. ૨૦૦૭ એસ.સી.ડબલ્યુ. ૭૪૧૬ માં રિપોર્ટ થયેલા ચતુર્ભુજ વિરુદ્ધ સીતા બાઈના કેસના બાબતમાં. વિદ્વાન એડવોકેટે ફકરા ૫ ની છેલ્લી કેટલીક લીટીઓનો સંદર્ભ આપ્યો છે, જે વાંચે છે કે "તે સામાજિક હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે છે. તેનો હેતુ રખડપટ્ટી અને નિરાધારતા રોકવાનો છે.". જો કે, આ વિષય પર આ એક સુવિખ્યાત ટાંકણ હોવા છતાં, એ વાતને નકારી શકાય નહીં કે તે ક્યાંય પણ એ વાતની પુષ્ટિ કરતું નથી કે આશ્રય માટેની જોગવાઈ ઉચ્ચકમાં પૂરી પાડવાની છે, જે કાયદાની જોગવાઈઓ સાથે ચોક્કસપણે સુસંગત નથી જેમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલા શબ્દો "ભરણપોષણ માટે માસિક ભથ્થું" છે. તેથી, ભરણપોષણની રકમમાં આશ્રય માટેની રકમનો સમાવેશ થઈ શકે છે છતાં, તે ભાડા તરીકે અથવા અન્ય કોઈપણ રીતે દર મહિને ચૂકવવી જોઈએ, પરંતુ આક્ષેપિત હુકમમાં મંજૂર કર્યા મુજબ ઉચ્ચક રકમમાં નહીં.

૧૧.૨. સામાવાળા દ્વારા જેનો આધાર લેવામાં આવ્યો છે તે કોમલમ અમ્મા (ઉપરોક્ત) ના કેસના બાબતમાં ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

૧૧.૩. સ્પેશ્યલ ક્રિમિનલ એપ્લીકેશન નં. ૧૧૨૯/૨૦૧૬, સંદીપ પ્રમોદરાય જાની વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય માં તારીખ ૧૯.૪.૨૦૧૬ ના બીનઅહેવાલિત ચુકાદામાં, આ અદાલતની સિંગલ બેંચે કોમલમ અમ્મા (ઉપરોક્ત) અને (૧૯૯૫) ૬ એસ.સી.સી. ૮૮ માં રિપોર્ટ થયેલા માંગટ (મૃત) અને અન્ય વિરુદ્ધ પત્ના દેવી (શ્રીમતી) (મૃત) અને અન્યના નિર્ણય પર આધાર રાખીને ઠરાવ્યું હતું કે રહેણાંકની સગવડની જોગવાઈ માટે ઉચ્ચક રકમની ચુકવણીનો હુકમ પૂરો પાડવામાં આવેલ છે અને તે રીતે, અરજી ફગાવીને આવા

હુકમને રદ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. જો કે, કોમલમ અમ્મા (ઉપરોક્ત) ના ચુકાદાની ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે, જે સ્પષ્ટ કરે છે કે તે પુષ્ટિ કરતું નથી કે ફેમિલી કોર્ટ કે મેજિસ્ટ્રેટ પાસે પત્નીની તરફેણમાં રહેણાંકની સગવડની જોગવાઈ માટે ઉચ્ચક રકમ મંજૂર કરવાની સત્તા છે, ખાસ કરીને કોડની કલમ ૧૨૫ ના સંદર્ભમાં.

૧૨. તેથી, ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાંથી કોઈ પણ એ સ્પષ્ટ કરતું નથી કે ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે રહેણાંકની સગવડ માટે પણ ઉચ્ચક રકમ મંજૂર કરવાની પૂર્ણ અને અનિયંત્રિત હકુમત છે, જો કે કોડની કલમ ૧૨૫ માં વપરાયેલ શબ્દસમૂહ એકદમ સ્પષ્ટ છે કે મેજિસ્ટ્રેટ ભરણપોષણમાં માસિક ભથ્થું આપવાનો હુકમ કરી શકે છે. એ પણ સ્પષ્ટ છે કે આવા તમામ ટાંકવામાં આવેલા કેસોમાં, અદાલતે હિન્દુ દત્તક અને ભરણપોષણ અધિનિયમની જોગવાઈઓ પર આધાર રાખ્યો છે અને કોડની કલમ ૧૨૫ ની જોગવાઈઓ હેઠળ નહીં.

૧૩. ઉપરોક્ત હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની ક્રિમિનલ રિવિઝન અરજી અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. આથી, માસિક ભરણપોષણનો હુકમ આક્ષેપિત હુકમ મુજબ કાયમ રાખવામાં આવે છે અને તેની પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે છતાં, પતિ દ્વારા પત્નીને રહેણાંકની સગવડની જોગવાઈ માટે રૂ. ૨ લાખની ઉચ્ચક રકમ ચૂકવવા અંગેનો હુકમ આથી રદ કરવામાં આવે છે.

૧૪. સદર મર્યાદા સુધી રુલ નિરપેક્ષ કરવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ એસ.જી. શાહ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.